

Rapport

**De palestinske flyktingene i Libanon
– Levekår og forfølgelsesrisiko**

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Arbeids- og inkluderingsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Rapportene er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2008

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgaten 33 A
Postboks 8108 Dep
N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: mail@landinfo.no

www.landinfo.no

De palestinske flyktingene i Libanon - Levekår og forfølgelsesrisiko

SUMMARY

The majority of Palestinian refugees in Lebanon are registered by the authorities and by the UN, and have residence permit without time limit. However, a small group of Palestinians are unregistered and lack formal recognition. The living conditions of most refugees are difficult. They are discriminated against on the labour market and in terms of rights to ownership of real-estate. The Palestinian refugees enjoy only limited legal protection. Conflicts between families or between the many political and military factions, makes the security situation for some particularly volatile. The military conflict in the Nahr al-Barid refugee camp in 2007 left many families internally displaced.

SAMMENDRAG

De fleste palestinerne i Libanon er registrert av myndighetene og av FN, og har varig oppholdstillatelse i landet, men en liten gruppe er uregistrert og mangler formell oppholdsstatus. Levekårssituasjonen for flyktningene er svært vanskelig. De utsettes for diskriminering, særlig på arbeidsmarkedet og eiendomsmarkedet. Palestinernes rettssikkerhet er ikke tilstrekkelig ivaretatt, og konflikter mellom familier eller de mange politiske og militære fraksjonene gjør enkelte grupper ekstra sårbare. Den militære konflikten i flyktningleiren Nahr al-Barid i 2007 førte til at mange familier ble internt fordrevet.

INNHold

1. Innledning	6
2. En oversikt over de palestinske flyktingene i Libanon	7
2.1 Ulike kategorier av palestinske flyktinger i Libanon	8
2.1.1 Registrerte palestinske flyktinger	8
2.1.2 Palestinere registrert av libanesiske myndigheter, men ikke av UNRWA.....	8
2.1.3 Uregistrerte palestinere (Non-ID Palestinians).....	9
2.1.4 Palestinere med libanesiske statsborgerskap.....	10
3. De palestinske flyktingenes levekår	11
3.1 Diskriminering på arbeidsmarkedet.....	11
3.2 Diskriminering på eiendomsmarkedet.....	13
3.3 Utdannelse	13
3.4 Helse.....	14
4. Sikkerhet og forfølgelsesfare	15
4.1 Palestinerne i det libanesiske rettssystemet	15
4.2 Folkekomiteene i leirene	15
4.2.1 Komiteenes håndtering av lovovertrедelser og interne konflikter	17
4.2.2 Komiteene i Ayn al-Hilwa	18
4.3 Flyktingleire med en særlig vanskelig sikkerhetssituasjon	18
4.4 Forfølgelsesfare, internjustis og tvangsrekruttering	18
4.4.1 Rekruttering til fraksjonene.....	19
4.4.2 Sanksjoner mot personer som ønsker å forlate en av fraksjonene	19
4.5 Konflikten i Nahr al-Barid 2007.....	19
4.5.1 Rettsprosessen mot medlemmer av Fatah al-Islam.....	20
5. Oversikt over palestinske fraksjoner i Libanon	21
5.1 Fraksjoner tilsluttet PLO	21
5.1.1 Fatah	22
5.1.2 PFLP	22
5.1.3 DFLP.....	22
5.1.4 Fida	22
5.1.5 PPSF – ”Samir Ghawsha fraksjonen”.....	23
5.1.6 PLF – ”Abu al-Abbas fraksjonen”.....	23
5.1.7 ALF.....	23
5.1.8 Arab Palestinian Front.....	23

5.2	Pro-syriske fraksjoner.....	23
5.2.1	<i>Hamas</i>	24
5.2.2	<i>Islamic Jihad</i>	24
5.2.3	<i>PFLP-GC</i>	24
5.2.4	<i>Fatah al-Intifada</i>	24
5.2.5	<i>As-Saiqa</i>	25
5.2.6	<i>PPSF – ”Khaled Abdalmajid fraksjonen”</i>	25
5.2.7	<i>PLF – ”Abu Nidal al-Ashqar fraksjonen”</i>	25
5.2.8	<i>Palestinian Revolutionary Communist Party</i>	25
5.3	Andre palestinske fraksjoner i Libanon.....	26
5.3.1	<i>Usbat al-Ansar</i>	26
5.3.2	<i>Jihadist Islamic Movement</i>	26
5.3.3	<i>Jund ash-Sham</i>	26
5.3.4	<i>Fatah al-Islam</i>	27
5.3.5	<i>Ansar Allah</i>	27
5.3.6	<i>Islamic Liberation Party</i>	27
5.3.7	<i>Fatah – Revoutionary Council</i>	27
6.	Referanser.....	28

1. INNLEDNING

Levekårssituasjonen for de palestinske flyktingene i Libanon er svært vanskelig. De utsettes for diskriminering på ulike områder, herunder på arbeidsmarkedet, og deres rettssikkerhet er ikke tilstrekkelig ivaretatt. Konflikter mellom ulike palestinske fraksjoner gjør enkelte grupper ekstra sårbare. Dette temanotatet gir en oversikt over ulike kategorier av palestinske flyktinger i Libanon, både registrerte flyktinger og uregistrerte uten formell oppholdsstatus. Dernest beskrives deres levekår og hvorledes de på ulike måter utsettes for diskriminering. Tredje del beskriver sikkerhetssituasjonen som palestinerne i Libanon lever under, herunder hvorledes rettssikkerheten innad i flyktingleirene blir forsøkt ivaretatt. Siste del gir en kort oversikt over de ulike palestinske fraksjonene som opererer i Libanon i dag.

Temanotatet bygger dels på offentlig tilgjengelige informasjon, i form av trykte publikasjoner og online publikasjoner, og dels på samtaler med forskere og representanter for internasjonale organisasjoner, lokale menneskerettighetsorganisasjoner og NGOer foretatt under en tjenestereise til Libanon i november 2008.

En del av temaene som berøres i notatet kan oppfattes som politisk sensitive i Libanon. Flere av samtalepartnerne fra tjenestereisen ønsket derfor å uttale seg anonymt, og disse er følgelig ikke gjengitt med navn.

2. EN OVERSIKT OVER DE PALESTINSKE FLYKTINGENE I LIBANON

I 1948 flyktet om lag 100 000 palestinere fra dagens Israel til Libanon. Senere har nye grupper av palestinske flyktinger ankommet som følge av nye flyktingproduserende konflikter, herunder de militære konfliktene i de palestinske områdene i 1956 og 1967, og i Jordan i 1970. Mange av flyktingene og deres etterkommere bor fremdeles i Libanon, og det totale antallet har vokst grunnet naturlig befolkningsvekst.

Ifølge United Nations Relief and Works Agency for Palestinian Refugees in the Near East (UNRWA 2008)¹, var det om lag 410 000 registrerte flyktinger i Libanon ved utgangen av 2008. Det reelle antallet flyktinger i landet er imidlertid langt lavere fordi mange har utvandret. Uoffisielle anslag ligger på om lag 250 000 til 300 000 (Ben-Sichouf, Imad, Relleen Evans & Robyns 2008, s. 8). Den norske forskningsstiftelsen Fafo, som har gjennomført flere levekårsstudier blant palestinske flyktinger i Libanon, anslo antallet palestinere i landet til 200 000 i 2003 (Tiltnes 2005, s. 11).

Halvparten av de palestinske flyktingene i Libanon bor i de tolv offisielle flyktingleirene som ble opprettet etter de første store ankomstene i 1948. Leirene befinner seg fortrinnsvis i og ved de store byene langs kysten; Tyr, Saida, Beirut og Tripoli.² De resterende bor utenfor de offisielle flyktingleirene, mange av dem i boligområder som domineres av palestinere, såkalte "Palestinian refugee gatherings". De fleste av disse boligområdene ligger langs kysten mellom Saida og Tyr, samt i Tripoli-området (Ben-Sichou et al. 2008, s. 9).

¹ UNRWA ble opprettet av FN i 1949 for å bistå med humanitær hjelp og arbeidsprogrammer for de palestinske flyktingene. UNRWA var operasjonell fra og med mai 1950. Deres mandat har siden blitt fornyet en rekke ganger av FNs generalforsamling. Den foreløpig siste fornyelsen av mandatet varer frem til 30. juni 2011. Organisasjonens operasjonsområde er Gazastripen, Vestbredden, Jordan, Libanon og Syria. UNRWA administrerer infrastrukturen i flyktingleirene og driver skoler, helsesentre og andre servicetilbud.

UNRWA definerer palestinske flyktinger som:

... persons whose normal place of residence was Palestine between June 1946 and May 1948, who lost both their homes and means of livelihood as a result of the 1948 Arab-Israeli conflict ... and who need assistance. (UNRWA 2008).

Alle flyktinger som tilfredsstiller disse kriteriene er registrert i et eget register som driftes av UNRWA. Også etterkommere etter mannlige flyktinger registreres, hvilket har gjort at antallet registrerte flyktinger har økt betraktelig.

Det utstedes egne "rasjoneringskort" til flyktingene påført personalia, men uten bilde. Kortene fungerer som bevis på UNRWA-registrering og gir rettigheter til bistand fra UNRWA. Kortene fungerer ikke som identitetsdokument eller som grunnlag for oppholdstillatelse (UNRWA 2008).

De UNRWA-registrerte flyktingene omfattes ikke av mandatet til FNs høykommissær for flyktinger (UNHCR) så lenge disse oppholder seg innenfor UNRWAs operasjonsområde (UNHCR 2002).

² Ved Tyr ligger leirene Al-Buss, Rashidiyya og Burj ash-Shamali. Ved Saida ligger Mia-Mia og Ayn al-Hilwa. I Beirut ligger Mar Elias, Shatilla, Burj al-Barajna og Dbaya. I Tripoli ligger Baddawi og Nahr al-Barid og ved Balbaq i Biqa-dalen øst i Libanon ligger flyktingleiren Wavel. En kort omtale av hver enkelt leir finnes på UNRWAs hjemmesider på: <http://www.un.org/unrwa/refugees/lebanon.html>

2.1 ULIKE KATEGORIER AV PALESTINSKE FLYKTNINGER I LIBANON

Med hensyn til deres rettigheter og oppholdsgrunnlag kan de palestinske flyktingene i Libanon i hovedsak deles inn i fire distinkte kategorier:

- 1) Palestinere som er registrert både av UNRWA og av libanesiske myndigheter.
- 2) Palestinere som er registrert av libanesiske myndigheter, men ikke av UNRWA.
- 3) Palestinere som ikke er registrert av verken libanesiske myndigheter eller av UNRWA, såkalte "Non-ID Palestinians".
- 4) Palestinske flyktinger med libanesiske statsborgerskap.

2.1.1 Registrerte palestinske flyktinger

Den største gruppen palestinske flyktinger i Libanon er de UNRWA-registrerte flyktingene som ankom landet i 1948 og deres etterkommere. De utgjør i dag nærmere 410 000 personer, men som nevnt, har en stor del av disse utvandret fra Libanon (se innledningen til kapittel 2). UNRWA-registrerte flyktinger som fremdeles bor i Libanon er også registrert av libanesiske myndigheter. Ansvarlig myndighet er Department of Political Affairs and Refugees (DAPR) som bl.a. utsteder personlige identitetskort, registrerer fødsler, ekteskap, skilsmisse dødsfall, og endret bostedsadresse. DAPR behandler også søknader om familiegjening etter ekteskap når kun en av partene er palestinere registrert i Libanon (Ben-Sichou et al. 2008, s. 13).

Palestinere som tilhører denne kategorien gis varig oppholdstillatelse uten tidsbegrensning i Libanon.³ De kan etter søknad få utstedt et særskilt libanesisk reisedokument for palestinske flyktinger. Reisedokumentene er gyldig i fem år og utstedes av General Security⁴ (Ben-Sichou et al. 2008, s. 10, 19).

2.1.2 Palestinere registrert av libanesiske myndigheter, men ikke av UNRWA

I tillegg til ovennevnte gruppe finnes det en del palestinske flyktinger i Libanon som er registrert av DAPR, men som ikke er registrert av UNRWA. Palestinian Human Rights Organization (PHRO 2005) anslår at denne gruppen utgjør 30 000 – 35 000 personer.

³ Ifølge Natour og Yassine (2007, s. 22) som siterer en artikkel i den libanesiske avisen An-Nahar, blir palestinere som får libanesisk statsborgerskap eller et annet lands statsborgerskap strøket fra DAPRs register over palestinske flyktinger.

⁴ "Al-Amn al-Amm" (Den alminnelige sikkerhetstjenesten) omtales normalt med sin engelske eller franske betegnelse (General Security / Sureté Generale) i europeisk litteratur. Denne enheten har bl.a. ansvar for libanesiske grensekontroller, samt utstedelser av pass til libanesere og palestinere.

Dette er fortrinnsvis palestinere som ankom Libanon på et senere tidspunkt enn 1948, og som dermed ikke kommer inn under UNRWAs definisjon av flyktningbegrepet (se fotnote om UNRWA under innledningen til kapittel 2). De fleste i denne kategorien ankom Libanon etter den israelske okkupasjonen av Vestbredden og Gaza i 1967 (Ben-Sichou et al. 2008).⁵

Palestinere som tilhører denne kategorien får utstedt samme type identitetsdokument fra DAPR som de UNRWA-registrerte flyktningene. De kan etter søknad få libanesisk reisedokument av Genral Security, men til forskjell fra ovennevnte gruppe er disse reisedokumentene kun gyldig for ett år med mulighet for fornyelse tre ganger (Ben-Sichou et al. 2008, s. 10, 19).

2.1.3 Uregistrerte palestinere (Non-ID Palestinians)

En tredje gruppe palestinere i Libanon består av personer som verken er registrert av libanesiske myndigheter eller av UNRWA i Libanon. PHRO (2005) anslår at denne gruppen utgjør mellom 3000 og 5000 personer. Libanesiske myndigheter sluttet å registrere nyankomne palestinske flyktninger automatisk etter 1962. En del palestinere som ankom senere klarte å registrere seg ved DAPR både på 1970- og 1980-tallet, men dette gjaldt ikke alle. De uregistrerte palestinerne synes alle sammen å ha ankommet Libanon etter 1962. De fleste kom til Libanon sammen med PLO på begynnelsen av 1970-tallet. På denne tiden var de beskyttet av PLOs nærvær og av den såkalte Cairo-avtalen fra 1969 mellom Libanon og PLO som stadfestet at den libanesiske staten forpliktet seg til å støtte PLOs militære aktiviteter i Landet, samt garantere sosiale og økonomiske rettigheter for palestinerne. På grunn av denne avtalen var det mange som ikke så nødvendigheten av å formalisere sitt opphold i landet. I 1987 sa libanesiske myndigheter opp Cairo-avtalen, og de tidligere PLO-tilknyttede palestinerne som ikke var registrert, var i praksis redusert til papirløse illegale utlendinger (Frontiers 2005, s. 16-17).⁶

Noen av førstegangsinnevandrerne innenfor denne kategorien er i besittelse av utgatte egyptiske eller jordanske reisedokumenter fordi en del av dem tidligere hadde opphold i disse landene. Deres barn er som oftest helt papirløse. Dette gjelder også barn av uregistrerte menn som har giftet seg med registrerte palestinske kvinner eller med libanesiske borgere, fordi status som libaneser eller registrert flyktning alltid følger den mannlige slektslinjen og ikke kan overføres gjennom mor (Frontiers 2005; PHRO 2005).

⁵ Noen av palestinerne i denne kategorien er UNRWA-registrerte flyktninger fra andre deler av UNRWAs operasjonsområde, fortrinnsvis fra Vestbredden eller Gaza, hvilket innebærer at de har flyktet to ganger; først fra dagens Israel til Vestbredden eller Gaza i 1948, og siden til Libanon. Disse flyktningene er imidlertid ikke i stand til å "overflytte" sin registrering fra andre UNRWA-operasjonsområder til Libanon. Årsaken synes å være at libanesiske myndigheter motsetter seg dette (Frontiers 2005, s. 48-49).

⁶ Også innenfor denne gruppen finnes det personer som er registret av UNRWA i andre deler av UNRWAs operasjonsområde og som ikke kan "overflytte" registreringen til Libanon (Frontiers 2005, s. 48-49).

I 2008 ble det tatt initiativ til å registrere denne gruppen av palestinere, og General Security påbegynte arbeidet med å utstede en egen type identitetskort (*Bitqa Tarif*) til disse flyktingene.⁷ Dette betyr i praksis at de som har fått utstedt kortene kan bevege seg fritt i Libanon uten å risikere pågripelse på grunn av manglende oppholdsgrunnlag. Kortene inneholder et serienummer. Ved utgangen av 2008 var det fremdeles uklart hvorvidt alle palestinere i Non-ID kategorien vil bli omfattet av ordningen.⁸

2.1.4 Palestinere med libanesisk statsborgerskap

Ifølge Ben-Sichou et al. (2008, s. 11) som siterer UNRWA, har om lag 56 000 palestinere fått libanesisk statsborgerskap siden 1948. Mange av disse er palestinske kvinner som giftet seg med libanesiske menn. I tillegg skal en del kristne palestinere ha fått libanesisk statsborgerskap på 1980-tallet.

⁷ Søknadsprosedyrene står beskrevet på General Securitys offisielle hjemmesider. Søkerne må fremlegge et søknadsskjema som fylles ut av PLO-kontoret i Libanon, en identitetsbekreftelse fra PLO-kontoret eller fra en lokal Mukhtar og tre passfotografier. Det må betales en avgift på 1000 libanesiske pund. Identitetskortene er gyldig i ett år og kan fornyes ved å gjenta samme søknadsprosedyre. Se: <http://www.general-security.gov.lb/English/TravelingDocs/pal4/>

⁸ Ifølge ulike menneskerettighetsorganisasjoner som Landinfo snakket med under tjenestereisen til Libanon i november 2008, ble om lag 50 søknader behandlet per dag. Ved utgangen av oktober 2008 hadde 750 personer fått utstedt identitetskort. Det ble ellers påstått at personer som var i besittelse av utgatte jordanske eller egyptiske reisedokumenter foreløpig ikke ville få utstedt identitetskort fordi Libanon ville diskuteres deres status med Jordan og Egypt. I følge en kilde i General Security som Landinfo snakket med i november 2008, hadde man midlertidig stoppet utstedelsen av identitetskort. Det lå politiske motiver til grunn for dette.

3. DE PALESTINSKE FLYKTINGENES LEVEKÅR

De palestinske flyktingene i Libanon diskrimineres på en rekke forskjellige områder. De er bl.a. forhindret fra å kunne praktisere alle yrker som krever høyere utdanning, og de er ved lov forhindret fra å eie eiendommer eller overføre eiendom til sine barn i forbindelse med arveoppgjør. Denne formen for institusjonalisert diskriminering medvirker til å skape dårlige levekår for palestinske flyktinger i Libanon. Arbeidsledigheten og undersysselsettingen er høy. Omfanget av helseplager i befolkningen er stort samtidig som tilgangen til behandling for kroniske lidelser ikke er tilstrekkelig. Skoleprestasjonene blant palestinske barn i Libanon er dårligere enn gjennomsnittet i Libanon. Samtidig blir UNRWAs støtte til palestinerne stadig mindre målt per capita.

3.1 DISKRIMINERING PÅ ARBEIDSMARKEDET

En rekke lover og administrative bestemmelser bidrar til å diskriminere palestinerne på arbeidsmarkedet. Palestinerne kan ikke jobbe i det offentlige. Videre er de utestengt fra nær sagt alle yrker som krever høyere utdanning, herunder advokatyrket, legeyrket og ingeniøryrket. Dette følger dels av libanesiske lover og administrative bestemmelser og dels av særbestemmelser i de enkelte syndikatene som organiserer de ulike yrkesgruppene og beskytter yrkestitlene. Felles for de nasjonale bestemmelsene og særbestemmelsene innefor hvert enkelt syndikat, er at yrkene er forbeholdt libanesiske statsborgere. Til en viss grad åpnes det for utlendinger fra stater som har inngått avtaler med Libanon om gjensidige motytelser (reciprocity), dvs. at libanesere har anledning til å praktisere de samme yrkene i disse statene. Siden palestinerne ikke tilhører noen anerkjent stat, kan de ikke dra nytte av slike avtaler. Til sammen er palestinerne i Libanon forhindret fra å praktisere om lag 70 ulike yrker (Ben-Sichou et al. 2008, s. 14-17; Natour & Yassine 2007, s. 67-71).

Tidligere var palestinerne også forhindret fra å kunne utøve en rekke håndverkeryrker og kontorjobber. Ifølge Roger Davies, nestleder for UNRWA i Libanon, som Landinfo snakket med i Beirut i november 2008, lettet libanesiske myndigheter på disse restriksjonene i 2005, slik at palestinerne fikk anledning til å praktisere en del yrker som tidligere ikke var tilgjengelige. Yrkestitlene som beskyttes av syndikater var imidlertid fremdeles ikke tilgjengelige for palestinerne (Knudsen 2007, s. 13). Endringene har imidlertid hatt liten praktisk betydning, da palestinerne som ønsker å arbeide innenfor disse yrkeskategoriene må søke om arbeidstillatelse. Alle palestinerne i Libanon må formelt sett ha arbeidstillatelse for å kunne arbeide, men søknadsprosedyrene er kompliserte, noe som gjør at mange avstår fra å søke. Ett av kravene er at man må ha en fast arbeidsgiver som er villig til å ta ansvar for søknadsprosedyren. Arbeidsgiveren må i den forbindelse fremskaffe en mengde dokumentasjon. De kompliserte prosedyrene gjør at svært få av de som faktisk søker får en arbeidstillatelse (Ben-Sichou et al. 2008, s. 15).

Palestinere med arbeidstillatelse må betale trygdeavgift, men kan likevel ikke motta trygdeytelser. Begrunnelsen er også har lovbestemmelser om gjensidige motytelser (reciprocity) som palestinerne ikke kan dra nytte av fordi de ikke kommer fra en anerkjent stat. Som følge av dette avstår de fleste palestinere fra å søke om arbeidstillatelse som i realiteten kun er en ekstra kostnad som ikke gir dem noe tilbake (Ben-Sichou et al. 2008, s. 17; Natour & Yassine 2007, s. 68-69).

Det finnes visse muligheter for å omgå restriksjonene på arbeidsmarkedet. Innenfor legeyrket, for eksempel, har myndighetene og UNRWA kommet til en felles forståelse som gir palestinske leger anledning til å praktisere i flyktningleirene og i alle legesentre og sykehus som drives av UNRWA eller av Palestinsk rødehalvmåne (PRCS). Det finnes også en del palestinere med høyere utdanning, herunder ingeniører, som arbeider i libanesiske firmaer, men som ikke bærer yrkestitlene formelt (Natour & Yassine 2007, s. 76-80). I følge Ben-Sichou et al. (2008, s. 17) er deres lønnsnivå lavere enn tilsvarende lønn for libanesere som utfører samme arbeid.

Som følge av diskrimineringen på arbeidsmarkedet har svært mange palestinere med høyere utdanning forlatt Libanon. I følge undersøkelser gjennomført av Fafos (Tiltnes 2005, s. 20) har 80 % av husholdene i leirene slektninger som bor i utlandet, sammenlignet med 50 % til 60 % av husholdene i de palestinske leirene i Syria og Jordan. Av palestinerne med høyere utdanning som er igjen i Libanon arbeider mange som lærere i UNRWA-skolene fordi annet arbeid ikke er tilgjengelig (Natour & Yassine 2007, s. 76-80).

De ulike begrensningene i arbeidsmarkedet har ført til at mange palestinere arbeider svart i den uformelle sektoren, fortrinnsvis innenfor jordbruket, i bygningsindustrien og innenfor ulike serviceyrker.

Fafos levekårsundersøkelser (Tiltnes 2005, s. 22-25) viser at arbeidsledigheten og undersysselsettingen blant palestinere i Libanon er høy. De vanligste oppgitte årsakene til dette er mangel på arbeidstilbud samt de ulike restriksjonene i arbeidsmarkedet.

3.2 DISKRIMINERING PÅ EIENDOMSMARKEDET

I 2001 vedtok det libanesiske parlamentet lov nr. 296 som sier at ingen utlendinger kan eie fast eiendom i Libanon uten særskilt tillatelse. Videre heter det at eierskap ikke er tillatt for personer som ikke er i besittelse av statsborgerskap fra en anerkjent stat. Denne loven rammet palestinerne og betydde i praksis at ingen palestinere i Libanon lenger kunne anskaffe fast eiendom utenfor flyktningleirene.⁹ Palestinerne som allerede eide eiendom da loven ble vedtatt kunne ikke lenger overføre disse til sine barn gjennom arv. Loven og dens anvendelse fikk flere alvorlige følger. Mange hadde kjøpt eiendom, men ennå ikke registrert dem på eget navn, enten fordi man hadde utsatt dette på grunn av avgiftene som var påkrevd, eller fordi man var i ferd med å betale avdrag på eiendommen og ikke hadde rett på å registrere den før alle avdrag var betalt. Denne gruppen var nå forhindret fra å registrere eiendommen i eget navn. Mange følte seg tvunget til å selge, med det til følge at prisene sank dramatisk. Atter andre valgte å registrere sine eiendommer på libanesiske venner eller arbeidskolleger, med de negative følger dette kunne få (Ben-Sichou et al. 2008, s. 18-19; Natour & Yassine 2007, s. 54-56).

Libanesiske myndigheter tillater ikke at palestinerne i leirene i Sør-Libanon vedlikeholder eller bygger ut sine hus. På kontrollpostene ved leirenes inngangspartier påser libanesiske soldater at bygningsmaterialer ikke blir tatt med inn i leirene. Ifølge Roger Davies, har UNRWA og libanesiske myndigheter kommet frem til en felles forståelse som innebærer at UNRWA får tillatelse til å bringe bygningsmaterialer inn i leirene for å vedlikeholde egne installasjoner, som skoler sykehus og lignende. Vanlige palestinere som er bosatt i leirene er imidlertid fremdeles forhindret fra å bringe inn bygningsmaterialer.

3.3 UTDANNELSE

Nesten alle palestinske barn i Libanon innrulleres i grunnskoler og videregående skoler som drives av UNRWA. Det er dermed svært lite analfabetisme blant den yngre generasjon palestinere i Libanon. Samtidig er skoleprestasjonene dårlige. En relativt liten andel tar høyere utdanning, og blant barn på lavere trinn er det relativt mange som må gå klasser om igjen eller som slutter på skolen (Tiltnes 2005, s. 14-15).

De uregistrerte palestinerne i "Non-ID" kategorien, omtalt i kapittel 2, har i utgangspunktet ikke rett til å gå på UNRWA-skolene, men de fleste innrulleres likevel på ad hoc basis. De kan imidlertid ikke avlegge offentlige eksamener og kan derfor heller ikke fortsette på høyere utdanning utover grunnskolen (PHRO 2005, s. 12). I følge Roger Davies ved UNRWA-kontoret i Beirut, får en del av dem likevel avlegge disse eksamenene gjennom uformelle avtaler mellom UNRWA og den libanesiske staten.

⁹ Eiendommene som de offisielle flyktningleirene er bygget på leies av UNRWA, og eies dermed ikke av den enkelte flyktningfamilie. Det har likevel utviklet seg en form for uformelt eierskap til husene som de enkelte flyktningfamiliene ble tildelt, noe som igjen har ført til et eget eiendomsmarked i leirene hvor flyktingene leier ut eller kjøper og selger "sine" hus (Jacobsen 2003, s. 60).

3.4 HELSE

Forekomsten av uførhet og kroniske lidelser blant palestinerne i Libanon er svært høy sammenlignet med Libanon generelt og med palestinere i andre land. Samtidig er adgangen til adekvat behandling og sykehusinnleggelse begrenset (Tiltnes 2005, s. 18-22). Palestinerne scorer for øvrig langt dårligere enn libaneserne på en rekke helseindikatorer, slik som antall innbyggere per lege og per capita allokeringer til helse (Ben-Sichou et al. 2008, s. 21).

Nær sagt alle palestinere i Libanon har tilgang til primærhelsetjenester gjennom UNRWA, Palestinsk rødehalvmåne og ulike NGOer (Tiltnes 2005, s. 18-22). Dette synes også å være tilfelle for palestinere i "Non-ID" kategorien, omtalt i kapittel 2.1.3, selv om de i mange tilfeller må betale for slike tjenester (PHRO 2005, s. 12).

UNRWA gir finansiell støtte til sykehusinnleggelse gjennom avtaler som er inngått med Palestinsk rødehalvmåne og ni ulike private sykehus, men er som oftest ikke i stand til å dekke hele kostnaden (Ben-Sichou et al. 2008, s. 21). Ifølge representanter for en lokal menneskerettighetsorganisasjon som Landinfo snakket med i Beirut i november 2008, blir kvaliteten på UNRWAs tjenester stadig dårligere og den totale støtten per capita blir stadig mindre. Roger Davies i UNRWA bekreftet ovenfor Landinfo at budsjettene begrenset deres muligheter til å bistå palestinere med behov for sykehusinnleggelse og omfattende behandlinger. Han opplyste også at UNRWA ikke hadde midler til å drifte psykiatriske behandlingstilbud.

4. SIKKERHET OG FORFØLGELSESFARE

Den palestinske sivilbefolkningen ble hardt rammet av borgerkrigen som varte fra 1975 til 1989. Krigshandlingene spredte seg flere ganger til de palestinske flyktningleirene, blant annet i forbindelse med den israelske okkupasjonen av Sør-Libanon i 1982 og i forbindelse med de såkalte leirkrigene ("The war of the camps") mellom PLO og Amal-militsen fra 1985-1988. Mange av leirene ble ødelagt helt eller delvis i løpet av krigen. Tre av leirene har aldri blitt bygget opp igjen; Nabatieh, Dikwaneh og Jisr al-Basha. Det finnes om lag 6000 internt fordrevne palestinske familier i Libanon som opprinnelig bodde i disse leirene (UNRWA 2008).

4.1 PALESTINERNE I DET LIBANESISKE RETTSSYSTEMET

Det libanesiske domstolsvesenet er ikke uavhengig. Utøvende myndighet kontrollerer alle utnevnelser og forfremmelser av dommere, og politikerne utøver av og til direkte innflytelse på rettssaker. Domstolsvesenet er også preget av betydelig korrupsjon (Knudsen 2007, s. 11-12). I følge en advokat som Landinfo snakket med i Beirut i november 2008, hender det ofte at politikere blander seg inn i straffesaker. I sivilsaker er korrupsjon utbredt. Innblanding utenfra skjer alltid til den tiltaltes fordel.

I 1991 vedtok det libanesiske parlamentet en amnestilov som unntok alle tidligere militsledere for straffeansvar for overgrep begått under borgerkrigen. Amnestiet gjaldt imidlertid ikke for palestinerne. Tidligere palestinske milittsoldater som fryktet straffeforfølgelse ble tvunget til å gå i dekning. Enkelte høyprofilerte palestinere ble også dømt til døden in absentia (Knudsen 2007, s. 7; Natour & Yassine 2007, s. 34-36).

Libanesiske borgere som ikke er bemitlet, kan få en forsvarer oppnevnt av staten. Den samme bestemmelsen gjelder også for utlendinger etter prinsippet om gjensidighet (reciprocity), dvs. dersom libanesere tilbys samme ordning i vedkommende stat. Palestinerne som ikke tilhører noe anerkjent stat kan ikke nyte godt av denne ordningen (Ben-Sichou et al. 2008, s. 20).

4.2 FOLKEKOMITEENE I LEIRENE

I samtlige palestinske flyktningleire og i en del palestinske boligområder utenfor leirene er det opprettet såkalte folkekomiteer (*lajna ash-shabiyya*, fl. *lijan ash-shabiyya*). En folkekomité fungerer som et slags uformelt kommunestyre som overser oppgaver som søppeltømming, administrasjon av infrastruktur osv, ofte i samarbeid med UNRWA. Folkekomiteene representerer også palestinerne i samhandlingen med libanesiske myndigheter og andre aktører, slik som FN og ulike NGOer. I leirene finnes også såkalte sikkerhetskomiteer (*lajna al-amniyya* fl. *lijan al-amniyya*) som utfører politioppgaver og forsøker å løse konflikter som oppstår innad i leirene. Sikkerhetskomiteene i Sør-Libanon som domineres av PLO går under navnet *Kifah al-musallah* (direkte oversatt: "væpnet kamp" eller "væpnet opposisjon") (Ben Sichou et al. 2008, s. 37; Natour & Yassine 2007, s. 28-30).

De første komiteene ble opprettet på 1970-tallet og var den gang dominert av PLO.¹⁰ Borgerkrigen førte imidlertid med seg store omveltninger med hensyn til maktstrukturen innad i leirene og i komiteene. Etter borgerkrigens slutt og frem til i dag har folkekomiteene og sikkerhetskomiteene i Beirut-området, i Nord-Libanon og i Biqa-dalen vært dominert av pro-syriske palestinske fraksjoner (se kapittel 5). Grunnen til dette er at Syria okkuperte disse områdene og var i stand til å øve innflytelse på de palestinske leirene. Leirene i Sør-Libanon var utenfor Syrias dominans grunnet den israelske okkupasjonen. Leirkomiteene i disse områdene er i dag kontrollert av PLO og Fatah. I Ayn al-Hilwa utenfor Saida finnes det flere konkurrerende komiteer dominert av hhv. PLO / Fatah, pro-syriske fraksjoner og islamister (se kapittel 4.2.2).

De pro-syriske fraksjonene fortsatte å dominere komiteene i Beirut og Nord-Libanon også etter at Syria ble tvunget til å trekke seg ut av Libanon i 2005, men den syriske dominansen er ikke like sterk i dag som tidligere. Ifølge lederen for en lokal menneskerettighetsorganisasjon, har ingen kunnet fylle "sikkerhetsvakuemet" i leirene etter syrerne. Fatah har etablert seg i Beirut og i Nord-Libanon selv om de ikke deltar i komiteene. Dette skaper nye konflikter om hvem som skal dominere leirene. Samtidig har Hamas og Islamsk Jihad vokst seg sterkere. I Ayn al-Hilwa har Islamsk Jihad og Hamas fått innpass i komiteen som domineres av islamistene. I Rashidiye utenfor Tyr i Sør-Libanon har Hamas nå en væpnet hær bestående av 200 mann. Dette kan potensielt skape en ny lederskapsstrid og true sikkerheten innad i leiren hvor Fatah per i dag dominerer folkekomiteen alene.

Komitémedlemmene er ikke demokratisk valgt¹¹, men i stedet utpekt av de politiske fraksjonene, av fagforeninger osv. Uoverensstemmelser mellom fraksjonene har over tid ledet til stagnasjon og til at de ulike medlemmene i praksis sitter i sine posisjoner uten tidsbegrensning og uten klart definerte mandater. Det har også oppstått en rekke beskyldninger om korrupsjon blant medlemmer av komiteene, og dette har førte til at de har mistet legitimitet blant leirbefolkningen (Natour & Yassine 2007, s. 28-30).

¹⁰ Komiteene var underlagt "Den høyere politiske komité for palestinerne i Libanon" (*Al-Lajna al-siyasiya al-ulia lil-filastiniyin fi lubnan*) som var en del av PLO, men som representerte alle palestinske fraksjoner i Libanon på den tiden. Den høyere politiske komité kom på plass etter undertegnelsen av Cairo-avtalen i 1969 som formaliserte PLOs rolle og ansvar ovenfor palestinerne i Libanon (se avsnitt 2.1.3). Medlemmene i de enkelte folkekomiteene ble utpekt av alle fagforeninger og lokale palestinske organisasjoner i leirene og av de palestinske fraksjonene. De palestinske fraksjonene utpekte også medlemmene som satt i sikkerhetskomiteene, som på denne tiden gikk under navnet *kifah al-musallah*. Etter den israelske invasjonen i Libanon i 1982 ble PLO-kontoret stengt og Den høyere politiske komité ble lagt ned. Folkekomiteene og sikkerhetskomiteene fortsatte imidlertid å operere, også etter at libanesiske myndigheter formelt sa opp Cairo-avtalen i 1987 (Natour & Yassine 2007, s. 26-30).

¹¹ I 2005 ble det for første gang holdt demokratiske valg til ny folkekomité i Shatilla i Beirut etter initiativ fra lokale aktivister som var uavhengig av de politiske fraksjonene. Ifølge lederen for en lokal menneskerettighetsorganisasjon, feilet dette forsøket fordi de palestinske fraksjonene motsatte seg valget. Den demokratisk valgte komiteen har følgelig ikke blitt innsatt og det har heller ikke blitt holdt valg i noen av de andre palestinske flyktningleirene i Libanon.

4.2.1 Komiteenes håndtering av lovovertridelser og interne konflikter

Libanesisk politi opererer ikke inne i de offisielle palestinske flyktningleirene, men overlater i praksis rettshåndhevelsen i leirene til de palestinske sikkerhetskomiteene.¹² Den libanesiske hæren opererer dog kontrollposter ved inngangene til leirene i Sør-Libanon og i nord, og kontrollerer alle som passerer inn og ut. Kun leirene Mar Elias og Shatilla i Beirut er åpne uten vakt hold ved inngangene. Ifølge en vestlig diplomat som Landinfo snakket med i Beirut i november 2008, har vakt holdet blitt strengere de siste årene, særlig etter kampene i Nahr al-Barid sommeren 2007 (se kapittel 4.4). Han mente at det ikke ville være mulig å bestikke de libanesiske soldatene ved kontrollpostene med den hensikt å slippe kontroll, smugle inn våpen eller lignende.

Ansvar for politioppgaver innad i leirene hviler på sikkerhetskomiteene. Flere av Landinfos samtalepartnere under tjenestereisen i november 2008, mente at disse ikke var i stand til å drive rettshåndhevelse eller ivareta innbyggernes sikkerhet på en tilfredsstillende måte. Sikkerhetskomiteene klarte i en viss utstrekning å ta hånd om småkriminalitet. Kriminelle kunne i enkelte tilfeller også pågripes og overleveres til libanesisk politi, men dette skjedde ikke alltid.

Ifølge en samfunnsforsker Landinfo snakket med, oppnådde man kun sikkerhet dersom det var konsensus mellom de ulike fraksjonene innad i en leir. Hvis konsensusen ble brutt, ble sikkerhetskomiteene handlingslammet og det kunne oppstå kamper.

En annen samfunnsforsker Landinfo snakket med, forklarte at familiebånd og klantilhørighet hadde stor innvirkning på hvorledes enkeltindivider ble behandlet av sikkerhetskomiteene og av fraksjonene.¹³ Ifølge denne samfunnsforskeren dominerte bestemte familier eller klaner (arabisk: *hamula* fl. *hamail*), til en viss grad de ulike fraksjonene, noe man bl.a. så eksempler på i Ayn al-Hilwa. Folkekomiteenes arbeidsmetoder kunne langt på vei sammenlignes med konflikthåndteringskomiteene på Vestbredden og Gaza hvis oppgave var å megle mellom klanene for å unngå klanfeider (*sulh*).¹⁴ Flere av samtalepartnerne under tjenestereisen var enige om at familietilknytning og partitilhørighet spilte en stor rolle i forhold til hvorledes man ble behandlet av sikkerhetskomiteene.¹⁵ Komiteene ville normalt forsøke å unngå å pågripe noen, da dette kunne åpne nye konflikter eller sågar klanfeider. Dette gjorde sitt til at politisk motivert vold i leirene var vanskelig å hankses med.

¹² Denne ordningen kom i stand som en del av Cairo-avtalen i 1969 (se kapittel 2.1.3). Praksisen har fortsatt frem til i dag til tross for at det libanesiske parlamentet formelt sa opp avtalen i 1987. Praksisen henger også sammen med at de palestinske fraksjonene aldri ble avvæpnet etter borgerkrigen og fremdeles sitter på sine våpen i flyktningleirene og i enkelte militære treningsleire (Knudsen 2007, s. 9).

¹³ Mange av palestinerne som ankom Libanon i 1948 bosatte seg i leirene sammen med andre fra samme landsby eller samme område i Palestina. På den måten ble de gamle familiebåndene og klanstrukturene opprettholdt og videreført i flyktningleirene.

¹⁴ Se Landinfo temanotat: *Klankonflikter i De palestinske områdene*, av 28. juli, 2008.

¹⁵ Ifølge Wa'il Kheir i den libanesiske menneskerettsorganisasjonen Foundation for Human and Humanitarian Rights (Lebanon), er ikke dette problemet begrenset til flyktningleirene, men gjelder alle befolkningsgrupper i Libanon. Ifølge Kheir må libanesiske polititjenestemenn ta hensyn til egen og andres familietilknytning og sekteriske tilhørighet i sitt arbeid. Dette gjør politiet handlingslammet i forhold til kriminalitet eller konflikter hvor mektige personer er involvert. Grunnen til at det likevel er relativt lite kriminalitet i Libanon skyldes den sosiale kontrollen familienettverkene utøver.

4.2.2 Komiteene i Ayn al-Hilwa

I flyktingleiren Ayn al-Hilwa utenfor Saida oppstår det stadig væpnede kamper mellom ulike konkurrerende fraksjoner og deres væpnede militsgrupper. Enkelte perioder er relativt fredelige, men avløses hyppig av perioder med væpnede sammenstøt som ofte kan vare i dager eller uker. Ifølge levekårsundersøkelser gjennomført av Fafo i Ayn al-Hilwa i 2008 beskrives sammenstøtene dels som politiske, dvs. konflikter mellom ulike fraksjoner, og dels som private, dvs. konflikter mellom enkeltindivider eller familier. De væpnede sammenstøtene skaper store problemer for sivilbefolkningen. Under perioder med væpnede sammenstøt frykter folk for å bevege seg utendørs, reise på arbeid, oppsøke helsetjenester, eller sende sine barn til skolen (Tiltnes 2008).

Ifølge en vestlig diplomat som Landinfo snakket med under tjenestereisen til Libanon, finnes det tre forskjellige folkekomiteer i leiren. En komité er dominert av PLO / Fatah, en er dominert av islamistiske grupper¹⁶ og den tredje og minste er dominert av pro-syriske grupper. De tre komiteene har etablert en felles oppfølgingskomité (*lajnat al-mutaba*) som koordinerer mellom dem og forsøker å ivareta sikkerheten innad i leiren. Ifølge den vestlige diplomaten, fungerer samarbeidet i oppfølgingskomiteen relativt bra, men mindre grupper som hver består av 5 til 10 væpnede menn ønsker ikke å samarbeide og står bak mye av urolighetene og volden i leiren.

4.3 FLYKTINGLEIRE MED EN SÆRLIG VANSKELIG SIKKERHETSSITUASJON

Under tjenestereisen til Libanon i november 2008, ble fire av flyktingleirene nevnt som særlig problematiske av flere samtalepartnere. Disse er Ayn al-Hilwa, Rashidiyya, Burj al-Barajna og Al-Baddawi. Urolighetene i disse leirene har sammenheng med den pågående maktkampen mellom ulike palestinske fraksjoner. I Ayn al-Hilwa finnes det, som nevnt ovenfor, flere konkurrerende folkekomiteer. I Rashidiyya som tradisjonelt har vært dominert av Fatah, begynner bl.a. Hamas å vokse seg sterkere. I Al-Baddawi ved Tripoli har man hatt problemer med Fatah al-Islam (se kapittel 4.5). I Burj al-Barajna i Beirut driver militante islamister rekrutteringsarbeid. I Beirut finnes også to leire, Shatilla og Mar Elias, hvor situasjonen er relativt rolig. Disse leirene er for øvrig åpne uten vakthold eller kontrollposter ved inngangspartiene.

4.4 FORFØLGELSESFARE, INTERNJUSTIS OG TVANGSREKRUTTERING

Under borgerkrigen var voldsbruken innad og mellom de palestinske politiske fraksjonene utbredt. Flere av Landinfos samtalepartnere under tjenestereisen til Libanon i november 2008, nevnte i den forbindelse organisasjonen Fatah – Revolutionary Council, *Fatah – al-majlis al-thawri*¹⁷, tidligere ledet av Sabri Al-Banna, alias Abu Nidal, som sto bak en rekke utenomrettslige henrettelser av palestinere fra andre politiske fraksjoner så vel som politiske motstandere innad i egen organisasjon.

¹⁶ Komiteen går under navnet *Al-Quwa al-Islamiyya* (Den islamske styrken) og består av: Usbat al-Ansar, Jihadist Islamic Movement, Hizb al-tahrir, Islamsk jihad og Hamas (se også kapittel 5.2 og 5.3).

¹⁷ I engelsk litteratur omtales organisasjonen som "Fatah - Revolutionary Council" eller "Abu Nidal Organization".

Fatah – Revolutionary Council har kun en marginal tilstedeværelse i Libanon i dag, og i følge Landinfos samtalepartnere operer ingen av de palestinske fraksjonene i Libanon på denne måten i dag. Det forekommer likevel fremdeles voldsepisoder mellom ulike palestinske fraksjoner innad i leirene, særlig i Ayn al-Hilwa. Flere av Landinfos samtalepartnere under tjenestereisen påpekte at det særlig var nåværende og tidligere medlemmer av de palestinske fraksjonene som kunne være utsatt for fare, bl.a. Fatah-medlemmer som tidligere hadde vært involvert i konflikter med syrisk etterretning eller pro-syriske grupper.

4.4.1 Rekruttering til fraksjonene

Landinfos samtalepartnere under tjenestereisen, var samstemte i at ingen av de palestinske fraksjonene i Libanon driver tvangsrekruttering. Det er imidlertid store grupper av arbeidsledig ungdom i leirene med få fremtidsutsikter. Disse ungdommene tyr ofte til kriminalitet, eller de lar seg verve til en av de palestinske fraksjonene og gjennomgår våpenopplæring. Det er for tiden særlig de islamistiske organisasjonene som er i stand til å betale ut lønninger til nye medlemmer og som derfor klarer å rekruttere ungdom i størst omfang. Dette skaper nye sikkerhetsutfordringer i de palestinske flyktningleirene.

4.4.2 Sanksjoner mot personer som ønsker å forlate en av fraksjonene

Landinfos samtalepartnere under tjenestereisen, mente også at ingen av de palestinske fraksjonene ville reagere med sanksjoner, straff eller tvang ovenfor medlemmer som ønsket å slutte. Mange av fraksjonene hadde en rekke eldre medlemmer på sine lønningslister som de ikke hadde bruk for og som var en økonomisk byrde. Avhopp fra denne gruppen medlemmer ville antagelig bli positivt mottatt. En representant for en lokal menneskerettighetsorganisasjon, mente dog at de islamistiske gruppene i Ayn al-Hilwa ikke ville godta avhopp fra egne rekker og at avhopperne kunne risikere å bli drept.

4.5 KONFLIKTEN I NAHR AL-BARID 2007

I 2007 brøt det ut krigshandlinger i flyktningleiren Nahr al-Barid nord for Tripoli mellom en tidligere ukjent palestinsk gruppe, Fatah al-Islam (se kapittel 5.3.4), og den libanesiske hæren. Kampene varte i over 100 dager og over 300 mennesker mistet livet. Hele sivilbefolkningen på 20 000 personer ble fordrevet og leiren ble fullstendig ødelagt (UNRWA 2008).

Ved utgangen av 2008 hadde ikke de internt fordrevne fra Nahr al-Barid kunnet vende tilbake. Leiren var avsperrret, og man var i ferd å gjennomføre leiren etter udetonerte eksplosiver, samt rydde bygningsavfall fra sammenraste bygninger. Ifølge Roger Davies i UNRWA, skulle gjenoppbyggingen starte i januar 2009, men man hadde så langt kun fått en sjettedel av den nødvendige pengestøtten.

Roger Davies forklarte at mange av de internt fordrevne leide husvære ulike steder i Tripoli-området, herunder i Baddawi. Mange bodde i garasjer, i delte leiligheter osv. UNRWA subsidierte leien, innledningsvis med 200 dollar per måned per familie. Dette var nå redusert til 150 dollar. Mange av de internt fordrevne bodde også i hus satt opp av UNRWA i en randsone i utkanten av Nahr al-Barid. Arbeidsledigheten blant de fordrevne var svært høy.

4.5.1 Rettsprosessen mot medlemmer av Fatah al-Islam

En rekke medlemmer av Fatah al-Islam ble arrestert under og etter den militære konflikten. Rettsprosessen mot mange av de arresterte pågikk høsten 2008. Ifølge en libanesisk samfunnsforsker som Landinfo snakket med under tjenestereisen, ville de arresterte antagelig få en "korrekt rettergang" fordi både justisministeren og innenriksministeren i den sittende regjeringen var opptatte av at korrekte prosedyrer skulle følges. Wa'il Kher i menneskerettighetsorganisasjonen Foundation for Human and Humanitarian Rights (Lebanon), mente imidlertid at rettergangene ikke ville være rettferdige og at denne gruppen fikk sine rettigheter krenket. Han mente også det var en risiko for at medlemmer av denne gruppen kunne utsettes for tortur, og viste til at dette hadde skjedd i etterkant av Dinniye-opprøret¹⁸ i 1999 / 2000.

¹⁸ Dinniye-opprøret knyttes til en gruppe militante salafister som opprettet en militær treningsleir i Dinniye nordøst for Tripoli i 1999. 31. desember 1999 gjennomførte de et angrep på den libanesiske hæren som svarte med en militær offensiv som førte til at de fleste medlemmene enten ble drept eller arrestert (Saab & Ranstorp 2007, s. 833).

5. OVERSIKT OVER PALESTINSKE FRAKSJONER I LIBANON

Dette kapittelet lister opp alle palestinske fraksjoner som opererer i Libanon. Det gis også en kort beskrivelse av hver enkelt fraksjon. Oversikten er strukturert i henhold til de ulike fraksjonenes politiske orientering. Første del lister opp fraksjonene som formelt er tilsluttet PLO. Andre del inneholder de såkalte pro-syriske fraksjoner utenfor PLO. Tredje og siste del presenterer fraksjoner som verken er knyttet til PLO eller til Syria, herunder de islamistiske palestinske fraksjonene i Ayn al-Hilwa.

Et viktig skille innad i den palestinske bevegelsen i Libanon går mellom PLO og Fatah på den ene siden og fraksjonene som kjempet mot Fatah under den libanesiske borgerkrigen, særlig i årene 1982-83. Disse stridighetene førte til at flere av de palestinske fraksjonene ble splittet.

Et av de andre store politiske stridsspørsmålene mellom de palestinske fraksjonene i Libanon har vært hvorledes man skulle forholde seg til fredsprosessen mellom Israel og PLO. Oslo-avtalen som ble fremforhandlet og undertegnet av Israel og PLO i 1993 åpnet for indre palestinsk selvstyre på deler av Gazastripens og Vestbreddens territorium, men inneholdt ingen løsning for palestinerne i diasporaen. Opposisjon til Oslo-avtalen førte til at flere fraksjoner gikk ut av PLO. Andre ble splittet som følge av uenigheten rundt fredsprosessen. De pro-syriske fraksjonene, dvs. de palestinske fraksjoner som har sitt hovedkvarter i Damaskus og som i varierende grad koordinerer sine aktiviteter med Syria, er stort sett alle sammen erklærte motstandere av Oslo-avtalen. Det er også disse fraksjonene som kjempet mot Fatah under de interne palestinske stridighetene under borgerkrigen.

Oversikten bygger på ulike kilder, herunder Abdel-Latif (2008), Ben-Sichou et al. (2008), Natour & Yassine (2007), Saab og Ranstorp (2007), Strindberg (2000), tidligere innrapporteringer fra de norske ambassadene i Damaskus og Beirut, samt ulike web-baserte oppslagsverk som Store norske leksikon og Wikipedia.

I oversikten er de ulike fraksjonene gjengitt med sine engelske navn eller mest brukte akronymer fulgt av deres offisielle navn på arabisk.

5.1 FRAKSJONER TILSLUTTET PLO

PLO (Palestinian Liberation Organization), *Munadhamat at-tahrir al-filastiniyya*, ble opprettet i 1964 som en paraplyorganisasjon for de ulike palestinske motstandsorganisasjonene etter initiativ fra Den arabiske liga. Fra 1969-2004 ble organisasjonen ledet av Yasser Arafat som også ledet Fatah, den største motstandsorganisasjonen innenfor PLO. PLO hadde sitt hovedkvarter i Libanon fra begynnelsen av 1970-tallet og frem til 1983, da den israelske okkupasjonen og konflikt med Syria tvang PLOs lederskap til å flytte til Tunis. I 2006 ble det omsider opprettet en ny PLO-ambassade i Beirut, ledet av ambassadør Abbas Zaqi.

PLO inneholdt fra starten av også en militær gren, PLA (Palestinian Liberation Army), *Jaysh at-tahrir al-filastini*.¹⁹

5.1.1 Fatah

Fatah (National Palestinian Resistance Movement) *Harakat at-tahrir al-wattani al-filastini*, er den største palestinske fraksjonen i Libanon. Organisasjonen er representert i alle leirene, og dominerer i flyktningleirene i Sør-Libanon. Fatahs leder i Libanon er Sultan Abu al-Aynayn. Abu al-Aynayn støtter formelt De palestinske selvstyremyndighetene på Vestbredden, men har samtidig vist stor grad av egenrådighet i politiske spørsmål. Lederen for Fatahs militære styrker i Libanon, inkludert sikkerhetskomiteene i leirene i Sør-Libanon, *kifah al-musalla*, er Munir al-Maqda.

5.1.2 PFLP

PFLP (Popular Front for the Liberation of Palestine), *Al-jabha ash-shabiyya li tahrir filastin*, er en venstreorientert palestinsk motstandsorganisasjon inspirert av marxist-leninistisk ideologi. Organisasjonen ble stiftet og ledet av George Hamash frem til begynnelsen av 2000-tallet. Lederskapet har siden skiftet til De palestinske områdene. Organisasjonen har relativt mange medlemmer i Libanon og skal være representert i flere av leirkomiteene i Beirut og Nord-Libanon. PFLPs leder i Libanon er Marwan Abdalad.

5.1.3 DFLP

DFLP (Democratic Front for the Liberation of Palestine), *Al-jabha ad-dimoqratiyya li tahrir filastin*, splittet fra PFLP i 1968. Ideologisk har organisasjonen omfavnet ulike retninger innenfor sosialismen, bl.a. maoisme og trotskisme. På slutten av 1990-tallet erklærte organisasjonen at man ikke lenger ville arbeide mot Oslo-prosessen. DFLP har relativt bred støtte i Libanon og skal være representert i flere av leirkomiteene i Beirut og Nord-Libanon. Organisasjonens leder i Libanon er Ali Faysal.

5.1.4 Fida

Fida (Palestinian Democratic Union), *Al-Ittihad ad-dimoqrati al-filastini*, oppstod som en splittelse fra DFLP i De palestinske områdene i 1990. Organisasjonen har liten oppslutning i Libanon, men har medlemmer i Rashidiyya og Ayn al-Hilwa.

¹⁹ PLA besto av tre enheter som formelt var under PLOs kommando men som i realiteten ble kontrollert av vertslandene; *Ayn jalut* i Egypt og Gaza, *Hattin* i Syria og *Al-Qadisiyya* i Irak og senere i Jordan. Styrkene ble bemannet med palestinske flyktninger bosatt i de respektive landene. Palestinske flyktninger i Syria gjennomfører den dag i dag sin obligatoriske militærtjeneste i Hattin brigaden som i realiteten er en integrert del av den syriske hæren. Syria gjorde utstrakt bruk av disse styrkene i Libanon under den libanesiske borgerkrigen.

5.1.5 PPSF – ”Samir Ghawsha fraksjonen”

PPSF (Palestinian Popular Struggle Front), *Jabhat an-nidal ash-shabi al-filastini*, oppsto etter en splittelse i PFLP i 1967. I 1991 ble organisasjonen splittet på ny over synet på fredsprosessen. Én del under ledelse av Samir Ghawsha støttet fredsprosessen og forble i PLO. En annen del med samme navn under ledelse av Khaled Abdalmajid i Damaskus (se under), erklærte motstand mot fredsprosessen. Samir Ghawsas gren av PPSF ledes av Tamir Aziz i Rashidiya, men har kun marginal oppslutning i Libanon.

5.1.6 PLF – ”Abu al-Abbas fraksjonen”

PLF (Palestinian Liberation Front), *Jabhat at-tahrir al-filastiniyya*, splittet fra PFLP-GC (se under) i 1976. Da det oppsto kamper mellom ulike palestinske fraksjoner i Libanon i 1983 ble PLF splittet i tre. En del under ledelse av Abu al-Abbas støttet Yasser Arafat og Al-Fatah. En annen gren under ledelse av Abdalfatah Ghanim støttet Fatah al-Intifada (se under) som var i opposisjon til Arafat. En tredje gren under ledelse av Talat Yaqub, og senere Abu Nidal al-Ashqar forsøkte å forholde seg nøytral. Fraksjonen til Abu al-Abbas har hatt kontorer i Libanon så vel som i De palestinske områdene og i Irak. Abu al-Abbas døde i amerikansk fangenskap i Irak i 1993. I Libanon ledes fraksjonen i dag av Nazem Yusef, men har kun marginal oppslutning.

5.1.7 ALF

ALF (Arab Liberation Front), *Jabhat at-tahrir al-arabiyya*, ble opprettet i 1969 som en palestinsk gren av de irakiske Baath-partiet. Partiet ledes av Samir Sanono i Libanon, men har liten oppslutning.

5.1.8 Arab Palestinian Front

Arab Palestinian Front, *Al-jabhat al-arabiyya al-filastiniyya*, splittet fra ALF i 1993. Gruppen ledes av Abu Ayam i Rashidiyya, men har liten oppslutning.

5.2 PRO-SYRISKE FRAKSJONER

Disse fraksjonene er ikke medlemmer av PLO. De har for det meste sine hovedkvarter i Damaskus og koordinerer i varierende grad sine aktiviteter med Syria. Alle er, eller har vært, erklærte motstandere av Oslo-avtalen og sammen med PFLP og DFLP dannet disse åtte fraksjonene den såkalte Alliance of Palestinian Forces i 1993 som forkastet De palestinske selvstyremyndighetenes legitimitet og Yasser Arafats lederskap over PLO.²⁰ Fraksjonene er representert i de ulike folkekomiteene og sikkerhetskomiteene i de palestinske leirene i Beirut, Nord-Libanon.

²⁰ DFLP og PFLP meldte seg ut av Alliance of Palestinian Forces på slutten av 1990-tallet.

5.2.1 Hamas

Hamas (The Islamic Resistance Movement), *Harakat al-muqawama al-islamiyya*, ble formelt stiftet i 1988 som en islamistisk palestinsk motstandsorganisasjon, og har sine røtter i det egyptiske Muslim Brotherhood (*Ikhwan al-muslimin*).

Organisasjonen fikk stor oppslutning i løpet av den første Intifadaen (1987-1993) både innenfor og utenfor De palestinske områdene. Hamas har et utstrakt sosialt engasjement i tillegg til en militær gren, Izz al-Din al-Qassam brigadene. Hamas er en av de største palestinske fraksjonene i Libanon i dag, og er representert i samtlige flyktningleire. De sies å ha fått økt oppslutning de siste årene. De viktigste lederne holder til i Gaza og i Damaskus. I Libanon ledes organisasjonen av Osama Hamdan og Ali Baraki.

5.2.2 Islamic Jihad

Islamic Jihad (The movement of Islamic Jihad in Palestine), *Harakat al-Jihad al-Islami fi filastin*, ble stiftet i 1979 og har i likhet med Hamas sine røtter i det egyptiske Muslim Brotherhood. Organisasjonens militære gren kalles Al-Quds brigadene. Lederskapet ble utvist fra De palestinske områdene i 1988 og slo seg ned i Libanon hvor de utviklet nære bånd til Hizbollah, Iran og Syria. Siden 1993 har hovedkvarteret ligget i Damaskus. Islamic Jihad har tilstedeværelse i flere av leirene i Libanon. Organisasjonens øverste ledere i Libanon er Abu Imad Ar-Rifai og Ali Abu Shahin

5.2.3 PFLP-GC

PFLP-GC (Popular Front for the Liberation of Palestine – General Command), *Al-jabha ash-shabiyya li tahrir filastin – al-qiyada al-amma*, ble opprettet i 1959 under navnet Palestinian Liberation Front (PLF). I 1967 slo gruppen seg sammen med den militære grenen av Arab Nationalist Movement og dannet PFLP, men brøt ut igjen det påfølgende året under dens nåværende navn, PFLP-GC. Organisasjonen har helt fra starten av vært ledet av Ahmad Jibril, en tidligere offiser i den syriske hæren. Organisasjonen har aldri holdt seg til en bestemt ideologi, men inkorporerer både arabisk nasjonalisme, marxisme og islamisme i sitt program. PFLP-GC har nære bånd til Syria, men har også mottatt støtte fra andre stater som Libya og Iran. Organisasjonen er representert i mange av de palestinske leirene i Libanon, og driver to militærbaser utenfor leirene, den ene i Naama sør for Beirut og den andre i Beqaadalen nær grensen til Syria.

5.2.4 Fatah al-Intifada

I 1983 innledet Fatah-kommandører stasjonert i Biqa-dalen øst i Libanon et opprør mot Yasser Arafat. Kampene spredte seg til Tripoli-området hvor opprørerne, med syrisk støtte, tvang Fatah til å forlate Libanon. Utbryterne etablerte seg samme år med hovedkvarter i Damaskus under navnet *Fatah al-Intifada* (Fatah-Uprising), og har siden den gang hatt nære bånd til Syria. Organisasjonen ledes i Libanon av Fadi Hamad og har medlemmer i flere av de palestinske leirene. Fatah al-Intifada har også militærbaser i Rashaya-området i Biqa-dalen.

5.2.5 As-Saiqa

As-Saiqa (The Thunderbolt) er den militære grenen av “Vanguards of the popular War of Liberation”, den palestinske grenen av det syriske Baath-partiet. Partiet ble stiftet i 1967 og koordinerer all sin aktivitet med Syria. As-Saiqa kjempet side om side med syriske styrker i Libanon under borgerkrigen mot bl.a. styrkene til Yasser Arafats Fatah. As-Saiqa i Libanon ledes i dag av Abu Hassan As-Saiqa (Ghazi Hassan). Organisasjonen har liten oppslutning i dag, men grunnet Syrias historiske innflytelse deltar de fremdeles i flere av folkekomiteene i leirene i Beirut og Nord-Libanon.

5.2.6 PPSF – ”Khaled Abdalmajid fraksjonen”

PPSF (Palestinian Popular Struggle Front), *Jabhat an-nidal ash-shabi al-filastini*, oppsto som en splittelse fra PFLP i 1967. I 1991 ble organisasjonen splittet over synet på fredsprosessen. Én del under ledelse av Samir Ghawsha (se ovenfor) støttet fredsprosessen og forble i PLO. En annen del med samme navn under ledelse av Khaled Abdalmajid i Damaskus, erklærte motstand mot fredsprosessen. Fraksjonen til Khaled Abdalmajid har hovedkvarter i Damaskus. I Libanon ledes denne fraksjonen av Abu Khalid Ash-Shamal. Organisasjonen har liten oppslutning i Libanon, men skal være representert i noen av folkekomiteene i leirene i Beirut og Nord-Libanon.

5.2.7 PLF – ”Abu Nidal al-Ashqar fraksjonen”

PLF (Palestinian Liberation Front), *Jabhat at-tahrir al-filastiniyya*, splittet fra PFLP-GC i 1976. Da det oppsto kamper mellom ulike palestinske fraksjoner i Libanon i 1983 ble PLF splittet i tre. En del under ledelse av Abu al-Abbas (se ovenfor) støttet Yasser Arafat og Fatah. En annen gren under ledelse av Abdalfatah Ghanim støttet Fatah al-Intifada. En tredje gren under ledelse av Talat Yaqub, og senere Abu Nidal al-Ashqar forsøkte å forholde seg nøytral. Abu Nidal al-Ashqars fraksjon har hovedsete i Damaskus. I Libanon ledes fraksjonen av Mohammad Yassin. Den har liten oppslutning, men skal være representert i noen av folkekomiteene i leirene i Beirut og Nord-Libanon.

5.2.8 Palestinian Revolutionary Communist Party

Palestinian Revolutionary Communist Party har sine røtter i den palestinske kommunistiske bevegelsen. I 1982 splittet Vestbredden-seksjonen av det jordanske kommunistpartiet i Palestinian Communist Party²¹ som var pro-Sovjet og som derfor anerkjente Israel, og i PRCP som fortsatte å kjempe mot Israel, under ledelse av Arabi Awad. PRCP etablerte seg senere også i Libanon og Syria, men har liten oppslutning i Libanon i dag.

²¹ Palestinian Communist Party skiftet senere navn til Palestinian Peoples Party. Partiet har ingen oppslutning i Libanon.

5.3 ANDRE PALESTINSKE FRAKSJONER I LIBANON

Dette kapitlet omtaler fraksjoner som verken hører inn under PLO eller som kan regnes blant de såkalte pro-syriske fraksjonene. Blant gruppene som omtales her finnes bl.a. militante islamistgrupper som har vokst fram i flyktningleiren Ayn al-Hilwa i løpet av de siste tretti årene, og som er tuftet på en militant versjon av den salafistiske retningen innenfor islam, ofte omtalt som salafist jihadisme.²² To av disse, Usbat al-Ansar og Jihadist Islamic Movement, inngår i den islamistisk dominerte folkekomiteen i Ayn al-Hilwa, *Al-Quwa al-Islamiyya* (se kapittel 4.2.2), sammen med Hamas, Islamic Jihad, Hizb at-Tahrir²³. Også Jund al-Sham og Fatah al-Islam som er nærmere omtalt under, beskrives som salafist jihadistiske organisasjoner.

5.3.1 Usbat al-Ansar

Usbat al-Ansar, ble grunnlagt på 1980-tallet i Ayn al-Hilwa av Hisham Abdallah Shraidi under navnet *Ansar Allah*. Etter hans død i 1991 ble gruppen omdøpt til Usbat al-Ansar under ledelse av Abdulkarim As-Saadi (Abu Muhjin). I dag ledes Usbat al-Ansar av Abu Muhjins bror, Tariq As-Sadi. Gruppen bidro angivelig til å sende en rekke unge palestinere fra Ayn al-Hilwa til Irak for å kjempe mot koalisjonsstyrkene etter 2003. De påstår også å ha stått i forbindelse med Al-Qaida. I Libanon beskyldes Usbat al-Ansar for å ha stått bak en rekke attentater og terrorangrep.

5.3.2 Jihadist Islamic Movement

Jihadist Islamic Movement ledes av Jamal Khattab, som er en av de mest innflytelsesrike religiøse lederne i Ayn al-Hilwa. Jamal Khattabs gruppe består ikke utelukkende av palestinere, men har også tiltrukket seg andre arabiske islamister bosatt i leiren. Khattab har tidligere samarbeidet med bl.a. Hisham Abdallah Shraidi som grunnla Usbat al-Ansar og Ahmad Jibril i PFLP-GC.

5.3.3 Jund ash-Sham

Jund ash-Sham er en utbrytergruppe fra Usbat al-Ansar stiftet i 1989 av Muhammad Ahmad Sharqiyya. Gruppen skal i dag være ledet av bl.a. Imad Yassin og består kun av noen få medlemmer i Ayn al-Hilwa. Sharqiyya skal tidligere ha vært medlem av Fatah – Revolutionary Council (se under). Navnet Jund ash-Sham har blitt benyttet av ulike grupper av islamister i Midtøsten som ikke nødvendigvis tilhører samme organisasjon (Saab & Ranstorp 2007).

²² Salafisme er en retning innenfor sunni islam som forfekter at den sosiale orden i et hvert muslimsk samfunn bør bygge på livsførselen og læren til de første muslimene og profeten Mohammads nærmeste støttespillere. Salafist jihadistene er en liten minoritet innenfor den salafistiske retningen som mener at en genuin islamsk stat bare kan oppnås gjennom voldelig kamp og at muslimske stater som ikke følger den rette islamske lære er legitime mål for voldelige aksjoner. De salafistiske jihadistene sympatiserer med Usama bin Ladens visjon om å bygge et pan-islamistisk kalifat og hans oppfordring til å fordrive alle ikke-muslimer fra muslimske land (Bilal & Ranstorp 2007, s. 826).

²³ Hizb at-Tahrir er ikke først og fremst en palestinsk gruppe, men har også palestinske tilhengere i bl.a. Ayn al-Hilwa.

5.3.4 Fatah al-Islam

Fatah al-Islam har sin opprinnelse i den palestinske organisasjonen Fatah al-Intifada og i en gruppe unge arabere, for det meste palestinere og syrere, som hadde deltatt i krigen i Irak, men som forlot Irak og flyttet til Yarmuk i Damaskus i 2005 og derfra videre til Shatilla i Beirut. I Shatilla slo de seg sammen med en leder i Fatah al-Intifada, Shaker Al-Absi, og begynte å rekruttere unge fattige palestinere og syrere i leiren. Da krigen mellom Israel og Hizbollah brøt ut sommeren 2006, flyttet de nordover og slo seg ned i Baddawi og Nahr al-Barid, men grunnet uoverensstemmelser med det øvrige lederskapet i Fatah al-Intifada i Baddawi, skiftet gruppen navn til Fatah al-Islam og flyttet alle medlemmene til Nahr al-Barid. Her kom nye rekrutter til, bl.a. en gruppe ledet av Abu Hureira fra organisasjonen Jund al-Sham i Ayn al-Hilwa, og en saudisk sjeik, Abu al-Hareth, med bakgrunn fra Al-Qaida i Saudi Arabia. Disse nye medlemmene bidro til å radikaliserer Fatah al-Islam i retning av en Al-Qaida inspirert militant salafist-organisasjon. Krigshandlingene i Nahr al-Barid i 2007 ble utløst av at gruppen til Abu Hureira angrep en libanesisk militær kontrollpost utenfor Tripoli og myrdet flere soldater. Operasjonen var angivelig ikke koordinert med det øvrige lederskapet i Fatah al-Islam (Saab & Ranstorp 2008). Det eksisterer fremdeles et ukjent antall Fatah al-Islam celler rundt om i Libanon, særlig i Tripoliområdet, inkludert i Al-Baddawi, men også i Ayn al-Hilwa. I den senere tid skal Fatah al-Islam også ha etablert celler i Burj al-Shamali og Rashidiyya ved Tyr sammen med Jund ash-Sham (Saab 2008, s. 6).

5.3.5 Ansar Allah

Ansar Allah er en liten palestinsk gruppe ledet av Jamal Suleiman, en tidligere offiser i Fatah. Suleiman bor dels i Syria og dels i Libanon. Gruppen har liten oppslutning i Libanon.

5.3.6 Islamic Liberation Party

Islamic Liberation Party er en liten palestinsk gruppering uten militær kapasitet. Gruppen har kun noen få medlemmer i enkelte leire i Libanon.

5.3.7 Fatah – Revolutionary Council

Fatah – Revolutionary Council, *Fatah – al-majlis al-thawri*, ble tidligere ledet av Sabri Al-Banna, alias Abu Nidal. Fraksjonen hadde sitt hovedkvarter i Damaskus på 1980-tallet, men var tvunget til å flytte hovedsete til Irak i 1989. Al-Banna ble funnet død i sin leilighet i Irak i 2002 før den amerikanske invasjonen. Gruppen ledes i dag av Ghanem Salih i Libanon, men har kun marginal oppslutning. Fatah – Revolutionary Council sto angivelig bak en rekke utenomrettslige henrettelser av palestinere fra andre politiske fraksjoner under den libanesiske borgerkrigen, og har blitt beskyldt for samarbeid med den israelske etterretningsorganisasjonen Mosad.

6. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Abdel-Latif O. (2008). *Lebanon's sunni islamists – A growing force*. Washington DC: Caregie Endowment. Tilgjengelig fra: http://www.carnegieendowment.org/files/CMEC6_abdellatif_lebanon_final.pdf [lastet ned 19. desember 2008]
- Ben-Sichou J.C., Imad M., Relleen Evans K., Robyns A. (2008). *The status and situation of Palestinian refugees in Lebanon – A review of current documentation*. Beirut: European Commission's Humanitarian Aid Office (ECHO).
- Frontiers (2005). *Falling through the cracks. Legal and practical gaps in Palestinian refugee status. A case study of unrecognised refugees in Lebanon*. Beirut: Frontiers, Ruwad Association.
- Jacobsen L. B. (2003). *Finding means. UNRWA's financial crisis and refugee living conditions*. Oslo: Fafo. (Fafo-rapport 427) Tilgjengelig fra: <http://fafo.no/pub/rapp/427/427-vol1.pdf> [lastet ned 22. desember 2008]
- Knudsen A. (2007). *The law, the loss and the lives of Palestinian refugees in Lebanon*. Bergen: Chr. Michelsen Institute (CMI). Tilgjengelig fra: <http://www.cmi.no/publications/publication/?2607=the-law-the-loss-and-the-lives-of-palestinian> [lastet ned 11. desember 2008]
- Natour S. & Yassine D. (2007). *The legal status of the Palestine refugees in Lebanon and the demands of adjustment*. Beirut: Malaf.
- PHRO (2005). *The legal and socio-economic situation of the non-identified Palestinian refugees in Lebanon*. Beirut: PHRO. Tilgjengelig fra: http://www.palhumanrights.org/reports/ENG/phro_report_non-id.pdf [lastet ned 24. november 2008]
- Saab B. & Ranstorp M. (2007). Securing Lebanon from the threat of salafist jihadism. *Studies in conflict & terrorism*, 30(10), 825-855.
- Saab B. & Ranstorp M. (2008). *Fatah al Islam: How an ambitious jihadist project went awry*. Washington DC: The Brookings Institution. Tilgjengelig fra: http://www.brookings.edu/articles/2007/1128_terrorism_saab.aspx [lastet ned 28. november 2008]
- Saab B. (2008). Al-Qa`ida's presence and influence in Lebanon. *CTC Sentinel*, 1(12), 5-8. Tilgjengelig fra: <http://www.ctc.usma.edu/sentinel/CTCSentinel-Vol1Iss12.pdf> [lastet ned 15. desember 2008]
- Strindberg A. (2000). The Damascus-based Alliance of Palestinian forces. A primer. *Journal of Palestine Studies*, 29(3), 60-76
- Tiltnes Å. (2005). *Falling behind. A brief on the living conditions of Palestinian refugees in Lebanon*. Oslo: Fafo. (Fafo-report 464). Tilgjengelig fra: <http://www.fafo.no/pub/rapp/464/464.pdf> [lastet ned 21. november 2008]

- Tiltnes Å. (2008). *The 2007 Socio-economic assessment of Ein El-Hilweh refugee camp*. Fafo. Upublisert utkast mottatt i desember 2008.
- UNHCR (2002). Note on the Applicability of Article 1D of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees to Palestinian Refugees. UNHCR. Tilgjengelig fra: <http://74.125.39.104/search?q=cache:ZrI0qytOOOMJ:www.unhcr.org.tr/MEP/FTPRoot/HTML/Editor/File/ATP%2520Leaflets/1d.pdf+note+on+the+applicability+of+article+1+d+of+the+1951+convention&hl=en&ct=clnk&cd=1> [Lastet ned 13. oktober 2008]
- UNRWA (u.å.). UNRWA Official Homepage. Gaza: UNRWA. Tilgjengelig fra: <http://www.un.org/unrwa/english.html> [lastet ned 21. november 2008]

Andre kilder

- UNRWA, ved Roger Davies, nestleder for UNRWAs operasjoner i Libanon. Samtale i Beirut 3. november 2008.
- Foundation for Human and Humanitarian Rights, ved Wa'il Khair, leder for Foundation for Human and Humanitarian Rights (Lebanon). Samtale i Beirut 6. november 2008.
- Diverse samfunnsforskere og representanter for lokale menneskerettighetsorganisasjoner og hjelpeorganisasjoner som ønsket å uttale seg anonymt. Samtaler i Beirut i perioden 3. til 7. november 2008.